

Havaintoja ja päätelmiä ryhmätyökoulutuksesta viiden vuosikymmenen ajalta

Ryhmätyö-lehdessä 3/1972 julkaistu Pehr Charpentierin kirjoitus *Ryhmätyökoulutuksen tavoitteita* valottaa Ryhmätyö ry:n tuolloin toteuttamaa ryhmätyökoulutusta. Nykyinen ryhmänohjaajakoulutus noudattelee pitkälle samaa rakennetta kuin silloinen: se koostuu yleis- ja menetelmäkoulutuksesta. Vuonna 1970 alkanut ryhmätyöntekijän koulutus oli kaksivuotinen. Nykyään ryhmänohjaajaksi valmistutaan noin neljässä vuodessa. Aiheesta kiinnostunut voi opiskella yleiskoulutusvaiheen opintoja jatkamatta menetelmäkoulutukseen.

Artikkelissa käydään läpi yleiskoulutuksen tavoitteita: ilmaisukyvyn parantaminen, havainto- ja arviointikyvyn kehittäminen, realistisen minä- ja sinäkuvan saavuttaminen, vapautuminen negatiivisista tunnereaktioista sekä tiedostaminen, ”selvilläoloo itsestä, oman mielen tilasta ja reaktioista ulkoisiin ärsykkeisiin tai sisäisiin impulsseihin”.

Kyseisen Ryhmätyö-lehden pääkirjoituksessa Pehr Charpentier erotti ryhmätyön ja ryhmän työn käsitteitä toisistaan mm. seuraavasti: ”Ryhmätyön tavoitteena sen sijaan ovat useimmiten ryhmän työskentelyn tehokkuuden lisääminen, ryhmän kiinteiden vahvistaminen tai ryhmän solidaarisuuden parantaminen suhteessa organisaatioon. Tästä syystä voisimme sanoa, että ryhmätyö saattaa olla tehokkaan ryhmän työn ja kiinteän ryhmän edellytys.”

Näin lähes neljäkymmenen vuoden etäisyydeltä katsottuna tuolloiset ryhmätyön tavoitteet ovat edelleen selkeät ja toimivat, ne ovat hyvin kestäneet aikaa.

1960-luvulla Ryhmätyö ry:n toiminta oli ammatissaan ryhmien kanssa työskenteleville suunnattua, teoreettista tietoa hakevaa ja syventävää sekä kokemusten vaihtoon perustuvaa. Yhdistys oli perustettu ryhmätyökoulutuksen järjestämiseksi, ja 1960- ja 70-lukujen vaihteessa aloitettiin ryhmäkokemukseen perustuvia ryhmiä ja koulutusta. Niistä innostuivat muutkin ja yhdistyksen jäsenmäärä kasvoi valtavasti. Kurseille tuli paljon ihmisiä ja ohjaajiksi jouduttiin ottamaan vasta koulutuksensa alussa olevia henkilöitä.

Rovasti Pentti Aarnio kuvaa kirjoituksessaan *Vuosikymmenten takaa* (Ryhmätyö 4/98) tätä innostuksen aaltoa: ”Näin jälkikäteen tuntuvat erityisesti 60 – 70 -luvut uskomattoman ryhmäinnostuksen vuosilta. Erilaisiin koulutustilaisuuksiin – minkä nimisiä ne sitten siihen aikaan olivatkin – tultiin jopa satakuntaisina joukoin. Mukana oli nuoria ja vanhoja, miehiä ja naisia, tohtoreita ja kansakoulupohjaisia itseopiskelijoita, mitä erilaisimpien ammattien edustajia, kaupunkilaisia ja maaseudun väkeä. Siis koko kirjo. – Mistä moinen rynnistys? Ilmeisesti ilmassa oli silloin jotakin jokaista koskettavaa. Ehkäpä enemmän tai vähemmän tietoisesti tavoittelimme kokonaisvaltaisempaa tietoa ihmisten yhteiselämästä.”

Ihmisillä oli erilaisia tarpeita ryhmiin tullessaan, tarve kokeilla uusia asioita, tuntea tunteitaan ja ilmaista niitä, rikkoo rajojaan, vapautua auktoritaarisen kasvatuksen kahleista jne. Kun lähdettiin vastaamaan vellomisen tarpeisiin, lipsuttiin ryhmätyön tavoitteista. Kokeminen vei mennessään, ja silloin kun tunteiden ja tapahtumien jäsentäminen jäi vähäiseksi, jäi ihminen selviämään kokemustensa kanssa yksin.

”Sensitivity-training -ryhmiä en oikein hyväksynyt. Patjoilla maaten valvottiin yön. Oletus oli, että kun ihminen oikein väsyä ja hermostuu, hän kertoo totuuden. Sairaalahoitoonkin joku joutui. Ryhmissä toteutettiin mm. herjakierrosta: sai kertoa mistä toisessa ei pitänyt ja heittää herjaa siitä – kaverit päästettiin tietysti vähemmällä. Silloin ei oikein vielä oivallettu, että usein juuri omat, itseltä torjutut piirteet ärsyttävät toisessa.” Näin kuvasi

kokemuksiaan A-klinikalla elämäntyönsä tehnyt sosiaalityöntekijä Matti Puro Ryhmätyö-lehdessä 4/98.

Näistä, osin sen ajan kulttuuriinkin nivoutuvista ilmiöistä huolimatta tai niiden myötä ihmiset kokivat oppivansa paljon itsestään, ihmissuhteista ja ryhmistä.

Sosiaalityöntekijä Raakel Vallikari kuvaa Ryhmätyö-lehden 4/03 haastattelussa, miten hän opetti ryhmätyötä apuhoitajille ja erikoistuville sairaanhoitajille: ”Opetus toteutui Irja Vuorikosken antaman mallin mukaan, jossa kukin ryhmän jäsen sai kokemuksen puheenjohtajan, sihteerin ja havainnoijan tehtävästä. Puheenjohtaja-vetäjä vastasi tilanteiden kulusta, sihteeri kirjasi asiat ja havainnoija seurasi emotionaalisia tapahtumia. Aiheet nousivat aina ryhmästä – sehän se yllätys on!”

Yhdistys tarkensi koulutuksen sisältöjä saamansa palautteen myötä ja mm. ryhmänohjaajakoulutusta kehitettiin 1970-luvulla. Ryhmätyön sovellutusalueita tuli vuosikymmenen myötä lisää: psykodraama, perheterapia, työyhteisöjen kehittäminen, transaktioanalyttinen ryhmätyö, jne. Näihin pätevyödyttiin jatkokoulutuksen kautta. Muutkin organisaatiot alkoivat järjestää ryhmätyökoulutusta ja osa sovellutusalueista siirtyi niille perustettuihin omiin yhdistyksiin.

Ryhmiin liittyvää kirjallista materiaalia julkaistiin Ryhmätyö-lehdessä ja monisteissa, mm. Ritva Leinosen kirjoittama *Ryhmätyön perusteita* vuodelta 1976. Merkittävä etappi oli Per Charpentierin *Ryhmätyön perusteet* -kirja vuodelta 1979.

Uusi vaihe ryhmätyökoulutukseen tuli 1980-luvun alkupuolella. Suurista ryhmätyön kurssiryhmistä luovuttiin, samoin luennoista. Samoihin aikoihin siirryttiin patjoilta tuoleille ja pöydän ääreen opiskelemaan. Aikataulujen ja niistä kiinnipitämisen merkitys työskentelyn rakenteena ymmärrettiin paremmin.

Seuraavan parin vuosikymmenen aikana ryhmätyöskentely muotoutui paljon kouluttaneen Ritva Leinosen näköiseksi. Psykodynaamiset vaikutteet yhdistettynä hänen erityislahjakkuuteensa kuulla ihmistä monella tasolla tekivät hänen ohjaustavastaan erityisen. Ryhmätyö-lehdessä julkaistut *Mitä ryhmässä voi oppia* -kirjoitukset kertovat omalta osaltaan tästä vaiheesta. Vasta vähitellen alkoi löytyä tilaa muunlaiselle tavalle ohjata ryhmiä.

Ryhmien ohjauksessa on palattu ryhmätyön alkulähteille näin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Ryhmän vuorovaikutuksen ohjaaminen, ryhmän toiminnan jäsentäminen yhdessä ryhmän kanssa sekä vuorovaikutus- ja ihmissuhdetaitojen opiskelu ovat jälleen keskeistä sisältöä.

Tuuli Julin